



„Respublikos“ prenumeratorių ir
„Laisvalaikio“ kortelių turėtojams -



Naujametinis kruizas po
Indijos vandenyną ir jo
nuostabišias salas!

DEGANTIS PASIŪLYMAS

3 p.

PIRMADIENIS

2011 m. gruodžio 5 d. Nr. 280 (3545)

Kaina 50 centų

TIRAŽAS
46 254

vakaro ŽINIOS LYDERIS!



VŽ Internetas
www.vakarozinios.lt

» SPAUDA

Žydų turtų dalybos



128 mln. litų įvertinto žydų
turto dalybose Lietuvos
žydus ištūmė asmenys iš
JAV ir Izraelio.

6-7 p.

» PRAMOGOS

Lemtingas skaičius



Arménijoje
vykusio-
je „Vaikų
Eurovisione“
10-metė
lietuviatė
Paulina
Skrabytė
užėmė 10-ąją
vietą

10 p.

» SPORTAS

Auksinis šokis

Klaipėdos „Žuvédros“ ansamblis
šokėjai septintą kartą
iškovojo pasaulio čempionato
auksą

11 p.

KAŽKAS ATSTITKO?!

RAŠYKITE info@vakarozinios.lt



VŽ ŽINIŲ LINIJA!

8 5231 3445

Skambinkite ir
laimėkite 100 Lt už
geriausią naujinę!

„Respublikos“ prenumeratorių ir
„Laisvalaikio“ kortelių turėtojams -

CS550
SENUKAI
VIBADA IŠBIRINKAI

Kalėdiniai nuolaidų centras!

Karnavalo prekėms
-40%

Akcija vyksta iki gruodžio 8 dienos

Nuolaida netaikoma kitose akcijose dalyvaujančioms prekėms.

www.senukai.lt

ž.Šilgalis peša naudą iš žlugusio Snoro



2 p.

Sauliaus Venckaus nuotrauka



Euras.....	3,45	D.B. svaras sterlingu.	4,02
JAV doleris.....	2,56	Japonijos jena (100)	3,29
Baltar. rublis (1000)	2,99	Latvijos latas	4,95
Kinijos juanis (10)	4,03	Lenkijos zlotas (10)	7,70
Šveicarijos frankas	2,80	Rusijos rublis (100)	8,32

Kodėl Lietuva ir atsiskaiči

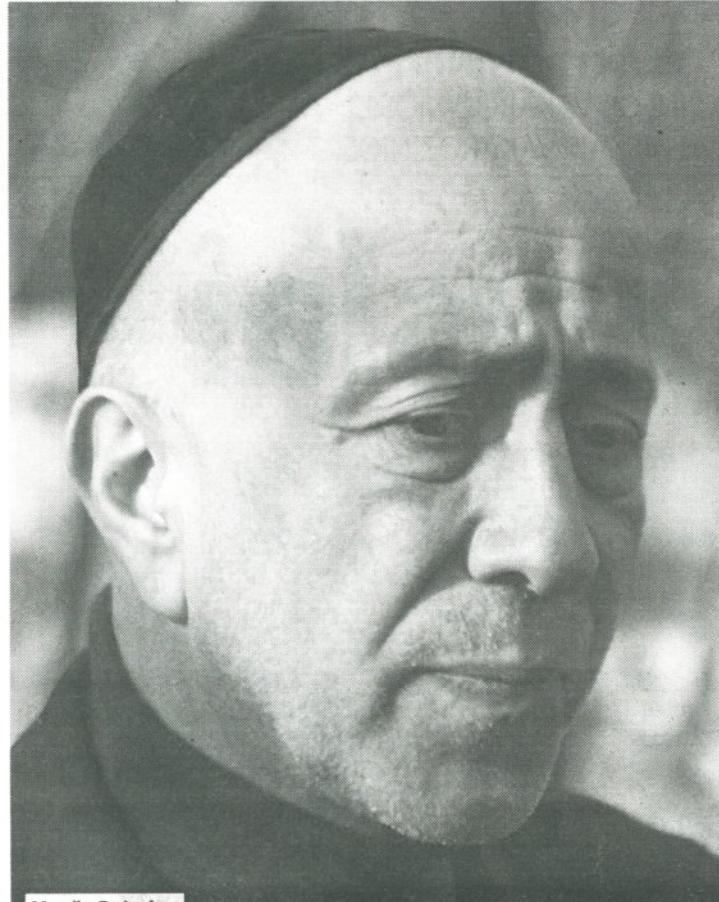
Kodėl Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamajį turą įstatymas numato išmokėti būtent 128 milijonus litų? Tai daug ar mažai? Artėjant įstatymo įsigaliojimui šie klausimai plevena ir tarp žydų, ir tarp lietuvių.

Kai Lietuva nusprenė perdoti žydams Vilniuje buvusias toras, iš Vilniaus krovinių į Izraelį 2002 metais buvo išlydėtas žodžiai: „Tai mūsų valstybės geras valios gestas, sutvirtinantis lietuvių ir žydų tarpusavio supratimą.“ Kai lėktuvas su vertinguoju kroviniu nusileido Jeruzalėje, sutinkanti minia pradėjo šaukti: „Pagaliau išplėsėme iš kruvinų žydaudžių rankų brangias savo toras!“ O netrukus Lietuvą ėmė bombarduoti tarptautiniai ir savų žydų organizacijų pretenzijos: „Kaip drįsote ne tiems žydams atiduoti šventąsias toras?! Kur kitos mūsų šventenybės?!“ Ar panašiai negali atsitikti ir su 128 milijonais litų, kai jie bus išmokėti? Ir ne vien dėl žydų pretenzijų, bet ir dėl Lietuvos Vyriausybės nenuoseklaus elgesio.

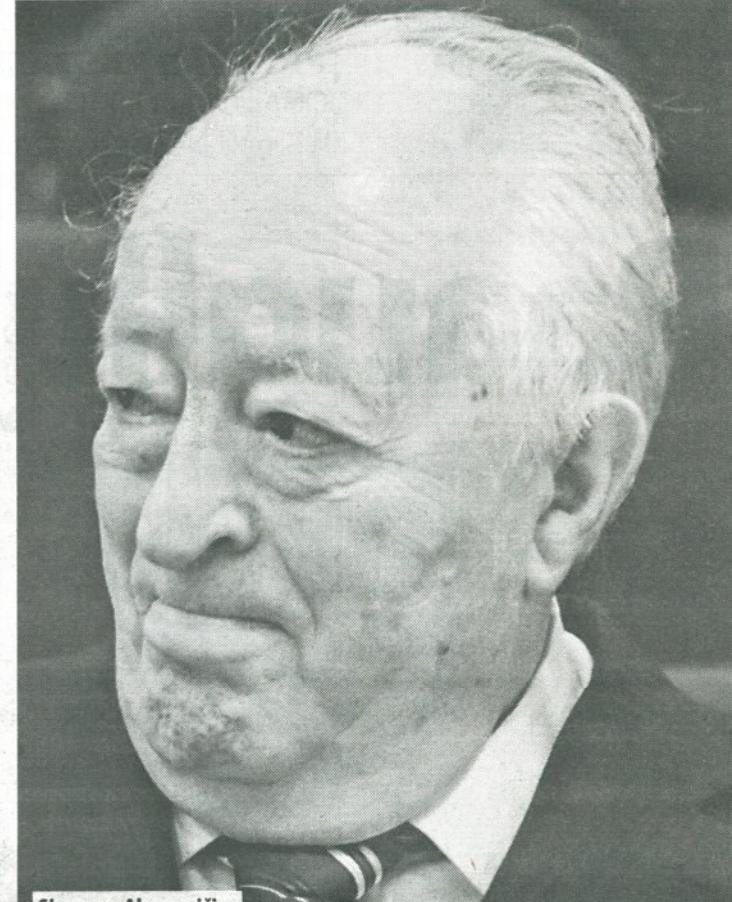
2012 metų sausio 1-ąją įsigalios Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamajį turą įstatymas, kurį Seimas priėmė šį birželį. 128 milijonus litų per dešimt metų reikės pversti Vyriausybės paskirtam fondui. Dėl fondo narių turi susitarti pačios žydų bendruomenės. Pirmuoju tris milijonus privalu atseikėti per 2012-uosius. Ivaiziams žydų organizacijoms ta suma atrodo gerokai per menka. Tuo tarpu 2005-aisiais tuomet Vyriausybė vadovavęs šviesaus atminimo Algirdas Brazauskas buvo šventai įsitikinęs, kad kompensacijos suma turi būti simbolinė ir ne didesnė kaip 50 milijonų litų.

Liko tik sienos

Grąžintinių objektų sąraše - 108 bendruomeninės paskirties statiniai. Tačiau, pavyzdžiu, Ukmergės rajono Želvos bažnytkaimyje sunku surasti buvusius žydų maldos namus pagal adresą, nes ant apleisto statinio jo paprasčiausiai nebéra. „Gyvo žydo čia nėra né vieno - tik žydų kapinės. Sinagoga turėtų būti tas namas išdaužytas langais. Tiktai kam jis reikalingas? Viskas išdraskyta - nei šildymo, nei vandens“, - aiškino bedantė moteriškė.



Mauša Bairakas



Simonas Alperavičius

Viktoro Purio, Stasio Žumbio nuotr.

Namas Šešuolių gatvėje 2, kurį ji parodė, atrodė graudžiai, kaip ir pati gidi. Ant stogo stebėsi medelis, langai išdaužyti, iš dviejų pusų pastatą gožé krūmoksniai. Kad žydų palikimo niekas nesaugo, buvo nejaukumatyti. Statinys išdraskytas ir nuniokotas, kai po privatizavimo paaikšėjo, kad jis įtrauktas į grąžintinų objekto sąrašą. Sovietiniais metais dviaukščiame pastate buvo kolūkio kontora ir kultūros namai. Dabar - tikta pastato griaūčiai.

Buvusių maldos namų savininkas Algirdas Jarukas sako nusipirkęs šį namą iš kolūkio su broliu prieš 14 metų už 18 tūkst. litų.

„Jeigu man žydai atiduotų tuos 18 tūkstančių, tegu tik pasiima tą sinagogą! Būčiau laimingas! Per križę jokio verslo čia nepradėsi - kam bandžiau parduoti, niekas neima. O dabar ir pastatas jau visiškai nieko nevertas“, - aiškino Želvos gyventojas.

Reikalų logika - vienoda

Kaimiečiai reikalus vertina praktikai - jų nejaudina geros valios mostai ar širdperša dėl sunykusio religinio objekto. Praktiškai reikalus tvarko ir žydai - kai Simono Alperavičiaus vadovaujama Lietuvos žydų bendruomenė po 1996-ujų atgavo vertingą pastatą Gaono gatvėje 6, Vilniaus senamiestyje, Austrijos ambasadai jis buvo parduotas vos už 400 tūkstančių dolerių. Nors dolerio vertė tada buvo nemaža, sandoris sukelė lengvą šypseną, nes niekas nepatikės, kad pardavėjai

žydai nemokėjo skaičiuoti ir nusipigino. Vien už vietą senamiestyje tais laikais buvo mokami košmariški pinigai.

2001-aisiais už parduoto pastato rekonstrukciją architektams Erichui Wagnerui ir Sigitui Sparnaičiui buvo įteiktas apdovanojimas. Atnaujintas pastatas dabar vertas 2 mln. 882 tūkst. litų, tačiau tai ne žydų bendruomenės, o investuotojų nuopelnas. Beje, 2008 metais jo vertė buvo beveik 5,7 milijono litų.

Prašė dešimtkart daugiau

Pavyzdžių apie nerealius norus yra ir daugiau. Žydai atklaikia reikalavo grąžinti jiem Žydų ligoninę Kaune, A.Jakšto g. 5, arba sumokėti 20 milijonų litų. Tačiau nebuvo pakankamai rasta religinė bendruomeninė nuosavybė įrodančią dokumentą. Arba rastieji netiko tiems, kurie sprendė, kas kam priklausė. Kauno žydų religinės bendruomenės vadovas Mauša Bairakas tvirtina nuosavibės dokumentus pats parsisiūdinės iš Sankt Peterburgo.

„Rodžiau komisijoms dokumentus, kad dar XIX amžiuje kaunietis žydų pirklys dabartinėje A.Jakšto gatvėje nusipirko žemę, padarė projektą ir pastatai dovanojo Kauno kahalui (žydų religinė bendruomenė). Tokie objektai kaip žvakių fabrikėlis, košerinio maisto cechas, pirtys ar ligoninės, kuriose vykdavo apipjaustymas, yra ir religinis, ir bendruomeninis turtas. Buvau suradęs investuotoją, kuris būtų statinį pavertę modernia ligoni-

ne. Ne, to niekam nereikėjo“, - kalbėjo M.Bairakas.

Archivų departamentas nurodo, kad dokumentų patvirtinančių pastato priklausomybę žydų religinei bendruomenei, nepakanko. Tas pastatas aukcione 2010 metais parduotas vos už 2,2 milijono litų. Už dešimt kartų mažesnę sumą, nei buvo prašyta anksčiau. Kuri pusė kurią apmovenė? Kauniečiai lietuvių kauniečius žydus?

Kas žongliruoja skaičiais?

Tačiau sinagogos Želvoje neįkiši nei žydui, nei lietuviui, nes ji teturi moralinę vertę, o piniginės vertės - jokios.

Registrų centro Nekilnojamomojo turto departamente paklausus, kiek Želvos žydų maldos namai kainavo 2005-aisiais, 2008-aisiais ir dabar, 2011-aisiais, aiškėja idomūs dalykai: tokiu adresu (Želva, Šešuolių g. 2) Nekilnojamomojo turto kadastre ir registre šie žydams grąžintini maldos namai nėra užregistruoti, nors adreso tikslumą patvirtino seniūnija. Tad gal žydų bendruomenėms atseikėta iš akies, nes grąžintini statinių sąraše yra ir daugiau objektų, neįregistruotų nei Nekilnojamomojo turto kadastre, nei Registrų centre?

„Jeigu Želvos maldos namai ir būtų užregistruoti, 2005-ujų ir vėlesnės vertės negali būti lyginamos. 2005-aisiais nekilnojamasis turtas buvo vertinamas Brangaus turto vertinimo komisijos sprendimais. Nėra aišku, kokie tada buvo vertės nustatymo kri-

terijai. Po 2006-ujų įsigaliojo masinio vertinimo metodika pagal vidutinę rinkos vertę. Mes neužsiimame spekuliaciomis“, - aiškino Registrų centro direktoriaus pavaduotojas turto vertinimui Arvydas Bagdonavičius.

Juokingiausia, kad jokia insancija Registrų centro šiemet net nepaprašė dabartinų grąžinamo turto kainų. O grąžinamą objektą, už kuriuos bus mokama milžiniška kompenamacija, sąraše - maždaug 75 mažų miestelių sinagogos. Jų piniginė vertė labai menka. Panašiai kaip Želvoje.

Kaina ir kilo, ir krito

Dar vienas išskirtinis objektas, kuris buvo vertinamas atkuriomasios vertės metodu (skaičiuojama, kiek kainuotų sugriautą atstatyti) - Žiežmarių medinė sinagoga. UNESCO saugoma viena unikaliausią medinių sinagogų, kurioje buvo „Lietkoapsajungos“ sandėlis, 2005 metais įkainota tik 27 767 litais. Šią informaciją patiekė Vilnius Kavaliauskas, buvęs derybininkas su Lietuvos ir tarpautinėmis žydų organizacijomis dėl grąžinamo turto. Jis dirbo A.Brazauską, o vėliau Gedimino Kirkilo vadovaujamose Vyriausybėse. 2008-aisiais Žiežmarių sinagogos vertė pakilo iki 31 tūkst., 2010-aisiais - iki 37 tūkst., o šiaisiai metais ji krito iki 36 tūkst. litų.

Taigi kiek iš tikrujų Lietuva privalėtų grąžinti už šį suniokotą statinį? Ar turėtų? Juk kitų tikėjimų šventovės irgi buvo sunaišintos to paties režimo. Kaip

VŽ. Labai trumpai

GRIEZTUMAS. Vidaus reikalų ministras Raimundas Palaitis registravo projektą, pagal kurį už pasipriešinimą valstybės tarnautojui gręstų laisvės atėmimo bausmė nebe iki 3, bet iki 4 metų.

SPAUDA

usi su žydais liks skolinga

teigia teisininkai, religinių bendruomenių turto restitucija jas skirstant pagal tautybę yra neteisinga ir neteisėta. Tokiu atveju lenkams reikėtų grąžinti JAV ambasados pastatą Akmenų gatvėje Vilniuje, nes tarpukariu jis priklausė Lenkų draugijai.

Vertė smarkiai krito

Kuo iš tiesų skyrėsi brangaus turto vertinimo metodika prieš 2005-uosius ir vėliau pradėta taikioti masinio vertinimo metodika pagal vidutinę rinkos vertę, taip niekas ir nepaaiškino. Tačiau akiavazdu, jog vidutinė grąžinamo turto vertė per trejus metus vidutiniškai krito trečdaliu, o Vyriausybė išmokas padidino 2,5 karto.

Sinagoga Pasvalyje 2008 m. buvo įvertinta 47 765 litais, o 2011 m. ji kainuoja 38 300 litų. Sinagoga Švėkšnoje 2008 m. įvertinta 175 tūkstančiais, o šiemet - 130 tūkstančių litų. Pastatas Klaipėdoje, Skerdėjų g. 2, 2008 m. įkainotas 189 tūkstančiais litų, 2010 metais - 138 tūkstančiais litų, o dabar jau nugriautas. Įvertinus jį atkuriavimosios vertės metodu, šiandien jis kainuotų 134 tūkstančius litų. Pastatas Vilniuje, Gaono g. 5, 2008 metais buvo vertas 5 790 117 litų, o šiemet tik 3 380 000 litų. Pastatas Vilniuje, Mėsinių g. 4, 2008 metais įvertintas 3 356 745 litais, o šiemet - 2 664 000 litų. Pastatas Kaune, Vilniaus g. 23, prieš trejus metus buvo įkainotas 4 206 170 litų, o dabar jis vertas 1 960 000 litų.

Ar bus pasakyta „užtenka“?

Dar svarbesnis klausimas: ar dabartinė Vyriausybė galėtų garantuoti, jog 128 milijonai litų yra būtent ta suma, kurią išmokėjus per dešimt metų žydai daugiau neturės pretenzijų Lietuvai? Juk iki šiol nėra aišku, kas taps fondo nariais, kurie spręs, kokiems projektams bus naudojama kompensacija. Vyriausybės pozicija būtų paprasta, jei fondo, per kurį bus grąžinami pinigai, nariai padėtų parašus, jog visi sutinka, kad atsiskaitymo suma yra galutinė ir nekintama.

„Mūsų, seniausios Lietuvos Kauno žydų bendruomenės, įkurtose prieš 140 metų, atstovų į tą kuriamą fondą nepakvietė. Iš to daroma didžiausia paslaptis“, - kalbėjo Kauno žydų religinei bendruomenei vadovaujantis M.Bairakas.

Pasiteiravus, kas jo bendruomenę nustūmė į šalį, jis nedvejoja: „Simono Alperavičiaus šutvė su advokate Faina Kukliansky priešakyje. Asociacija Lietuvos žydų bendruomenė, kuriai vadovauja S.Alperavičius, parsidavė



amerikiečiams. JAV žydų organizacijų atstovai juos remia ir daro didžiulį spaudimą Lietuvos Vyriausybėi. Šis vilnietiškas dirbtinai sukurtas darinys skirtas pinigams paimiti. Jie neigia, kad mes, vietiniai, esame teisių perémėjai. Kokią teisę Vyriausybė turi tvirtinti fondą, jeigu į jį įtrauktos užsienio žydų organizacijos, o nėra įtrauktos realiai Lietuvoje veikiančios bendruomenės? Džioji asociacijos narių dalis atsidūrė Lietuvoje sovietiniais metais ir neturi nieko bendra su vietinių žydų religinėmis bendruomenėmis. S.Alperavičiaus tikrai niekas neįgalijo atstovauoti visiems Lietuvos žydams - jis siekia naudoti tik savo asociacijos nariams. Keista, kad demokratiskosios Amerikos atstovai remia žmogų, kuris sovietiniais metais elgesi kaip kolaborantas ir rašinėjo tekstus prieš Lietuvą“, - kalbėjo M.Bairakas.

Kaunietis priminė, kad tikrujų Lietuvos gyventojų žydų, o ne atvykėlių sovietiniais metais, yra vos apie 800 žmonių. Kad Kauno žydų religinė bendrija, juridiskai pripažinta prieškarinės Kauno bendrijos įpėdine, staiga tapo ignoruojama kitų žydų organizacijų atstovų, patvirtino ir V.Kavaliauskas. Tad dėl ko la-

biausiai nesutaria Kauno ir Vilniaus žydai?

„Mes sutinkame atgauti sinagogas natūra ir bandyti jas atgaivinti, - tvirtino M.Bairakas. - Tokie šedevrai kaip tapytas altorius prieš dvejus metus atgaudoje Čekiškės sinagoje Kauno rajone turi ne vien piniginę vertę. Bet F.Kukliansky man viešai išrežė: „Kam jūs atsiémėte tas sinagogas, jei neturite pinigu jas restauruoti!“ Toks požiūris pukiai atspindė interesus. Tie, kurie tebeturi Lietuvos pilietybę, bet seniai išskirė Izraelyje arba Amerikoje, turtu Lietuvoje nesirūpins.“ Jis pripažino, jog, ir išmokėjus žydams 128 mln. litų,

pretenzijų vis tiek bus. „Nes pernelyg skirtingai Kauno žydai ir užsieniečių remiami vilniečiai suvokia grąžinamo turto vertę“, - kalbėjo M.Bairakas.

Milionai - tik projektams

Lietuvos žydų bendruomenės vadovas S.Alperavičius, paklaustas, ar Lietuvos žydus tenkina 128 milijonų litų kompensacijos suma, atšauka: „Visi žino, kad netenkina. Bet geriau šis tas nei visai nieko.“ Jis pripažino, kad, net ir išmokėjus kompensaciją, vis tiek gali atsirasti pretenzijų iš tarptautinių ir vienos žydų organizacijų. Paklaustas, kodėl M.Bairakas iš Kauno tvirtina esas



Vilius KAVALIAUSKAS,
Buvęs derybininkas žydų turto klausimais
Austrijoje už prarastą žydų bendruomeninį turą tebuvo kompenzuota 12 procentų šiandieninės vertės. Lenkijoje žydų bendruome-

Realios naudos nėra

nei buvo pasiūlyta 15 procentų dabartinės vertės, tačiau, žydams pareikalavus 20 proc., derybos įstrigo. Latvijos parlamentas apskritai nubalsavo prieš išmokas krizės metais. 2005 m. premieras A.Brazauskas siūlė maksimumą - 28 procentus iš 174 milijonais litų tada įvertintu žydų turto, arba 50 milijonų litų. O A.Kubilius lyg koks milijonierius šią sumą padidino 78 milijonais! Mano manymu, restitucija gali būti vykdoma labai pigiai ir dalykiškai. Siūlau perduoti

žydų bendruomenei visus laisvus pastatus, pripažintus grąžintinai. Jeigu reikia, siūlau padėti žydams parduoti tuos pastatus ir išmokėti jiems ne 30, o 100 procentų jų vertės. Jau privatizuotų ar valstybės naudojamų pastatų likimą siūlau įsipareigoti spręsti šaliai pakilus iš ekonominio nuosmukio, bet ne vėliau kaip po 3-5 metų. Tada vertinti pastatus tuometėmis rinkos kainomis ir dengti 28-30 procentų bei numatyti trumpą kompensacijos išmokėjimo terminą.